

مباحث کلیدی در فراگیری زبان دوم

سیمین ستارپور

مهدی امانی

www.ketab.ir

سرشناسه	:	کوک، ویویان Cook, Vivian
عنوان و نام پدیدآور	:	مباحث کلیدی در فراگیری زبان دوم (لویویان کوک، دیویدمایکل سینگلتن): [مترجمین] سمین ستارپور، مهدی امانی.
مشخصات نشر	:	تبریز: گنج حضور، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۲۱۵ص.
شابک	:	978-622-95643-9-4
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	عنوان اصلی: Key topics in second language acquisition, 2014.
یادداشت	:	کتاب حاضر نخستین بار با عنوان "موضوعات بنیادین در آموزش زبان دوم" در سال ۱۳۹۷ با ترجمه ایرانی محرابی ساری، پریسا بخشنده توسط نشر نویسه پارسی فیبا گرفته است.
عنوان دیگر	:	موضوعات بنیادین در آموزش زبان دوم.
موضوع	:	زبان دوم -- فراگیری
موضوع	:	Second language acquisition
موضوع	:	زبان -- راهنمای آموزشی
موضوع	:	Language and languages -- Stud. an teaching
شناسه افزوده	:	سنگلتون، دیوید مایکل، ۱۹۴۸ - م.
شناسه افزوده	:	(Singleton, D. M., David Michael)
شناسه افزوده	:	ستارپور، سمین، ۱۳۶۶ - م. ترجم
شناسه افزوده	:	امانی، مهدی، ۱۳۶۶ - م. ترجم
رده بندی کنگره	:	۲/۱۱۸P
رده بندی دیویی	:	۹۳۳.۰۱
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۷۳۳۰۰۹

عنوان کتاب : عنوان
سمین ستارپور - مهدی امانی : نویسنده
گنج حضور : ناشر
آرژانده رسائی : صفحه آرای
تبریز - اول، ۱۳۹۸ : نوبت چاپ
گنج حضور پاپ و صحافی
۱۰۰۰ جلد : تیراژ
۳۰۰۰۰ تومان : قیمت
شابک : ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۹۵۶۴۳ - ۹ - ۴

مرکز فروش : تبریز، انتشارات گنج حضور
تلفن : ۰۴۱۳۳۳۶۰۳۶۱

زبان از دیر باز، یکی از راههای ارتباط بین فرهنگ‌ها و ملل بوده و هست. گذشته از کاربرد ارتباطی، این معجزه‌ی شگفت انگیز خداوند همه‌ی جنبه‌های زندگی انسان را تحت تأثیر قرار داده است. یادگیری زبان دوم باعث ایجاد تغییر شگرف در جهان بینی، دیدگاه و نگرش زبان آموزان شده و افق‌های جدیدی را در برابر دیدگان آنها می‌گشاید. آشنایی با فرهنگ ملل مختلف، یافتن راه حل‌های دیپلماتیک در مواقع بحرانی، انتقال تجارب و تبادل اطلاعات بین المللی، برقراری ارتباط با جامعه‌ی جهانی همه و همه در سایه‌ی یادگیری زبان دوم ممکن شده است. در دنیای مدرن امروزی که علم، تکنولوژی، تجارت، سیاست، اقتصاد و در سطح کلان پیشرفت در گرو ارتباطات بین الملل است، دانستن زبان دوم، مخصوصاً زبان انگلیسی در کانون توجه سیستم‌های آموزش و پرورش اکثریت کشورهای قرار گرفته است. کتاب حاضر در جهت ایجاد زمینه مناسب برای تربیت مهارت‌ها و صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان؛ کمک به ارتقای دانش معلمان در زمینه اصول و مبانی آموزش زبان دوم، معرفی راهبردها، رویکردها و روش‌های آموزش زبان دوم؛ کمک به ارتقای دانش معلمان نسبت به محتوای کتاب‌های درسی؛ ایجاد زمینه مناسب برای هم‌اندیشی و تبادل نظر بین معلمان، کارشناسان و برنامه‌ریزان درسی، برای بهبود یا رفع تنگنایهای آموزشی؛ افزایش آگاهی معلمان از کاربردهای گوناگون زبان دوم در زندگی، با تأکید بر محتوای کتاب‌های درسی؛ تشویق معلمان به انجام دادن کارهای پژوهشی در زمینه‌های علمی، آموزشی؛ آشنا کردن معلمان با تازه‌ترین دستاوردهای علمی در زمینه آموزش زبان دوم؛ آشنا ساختن معلمان با مباحث ادبی، بلاغی و تاریخی به منظور دانش‌افزایی و تقویت دیدگاه‌های ارزشی، آموزشی؛ افزایش آگاهی‌های معلمان درباره رخدادهای علمی، آموزشی زبان دوم بالاخص زبان انگلیسی در ایران و جهان؛ آشنا ساختن معلمان با مهم‌ترین مسائل و سؤالات موجود در حوزه علمی آموزش زبان دوم، در سایه‌ی آشنایی با شبانه روزی گروهی از فارغ التحصیلان رشته‌های آموزش و مترجمی زبان ترجمه شده است. در این راستا از همکاری‌های صمیمانه‌ی انتشارات گنج حضور تبریز، کتابفروشی سیدی، سرکار خانم آرزو موسایی نهایت تشکر و قدردانی بعمل می‌آید. امید است رهنمودهای ارائه شده در کتاب حاضر در راستای بهبود کیفیت آموزش زبان دوم بالاخص زبان انگلیسی مفید و مثمر ثمر واقع گردد.

فهرست مطالب

- موضوع اول: زبان‌های مختلف چگونه در ذهن به هم مرتبط می‌شوند؟..... ۱
- دوزبانگی چیست؟..... ۲
- مشخصه‌های کاربران زبان دوم..... ۷
- کاربران زبان دوم چه ویژگی‌هایی دارند؟..... ۹
- کاربران زبان دوم متفاوت فکر می‌کنند..... ۹
- کاربران ۱، ۲: حساس بهتری نسبت به زبان دارند..... ۱۲
- کاربران ۱، ۲: زبان مادری: سود را کمی متفاوت‌تر صحبت می‌کنند..... ۱۳
- دو زبان در یک ذهن..... ۱۹
- موضوع ۲: آیا سن ایده آلی برای یادگیری زبان دوم وجود دارد؟..... ۲۵
- باورهای رایج درباره سن و یادگیری زبان دوم..... ۲۶
- تجربه مهاجران: پیشینه‌ی تحقیق..... ۳۰
- مبحث "دوره حیاتی"..... ۳۷
- اثرات آموزش زود هنگام زبان دوم..... ۴۵
- چند نکته پایانی..... ۴۹
- موضوع ۳: افراد چگونه واژگان زبان دوم را فرا می‌گیرند؟..... ۵۱
- کلمات و مفاهیم فراتر از آنها..... ۵۲
- چالش واژگانی در خردسالی ... و پس از آن..... ۵۶
- یادگیری متناوب کلمات..... ۶۴
- یادگیری کلمات در بافت متن..... ۶۸
- چند نکته‌ی پایانی..... ۷۲

- ۷۵ موضوع ۴: دستور زبان تا چه حد دریادگیری و بکارگیری زبان دوم اهمیت دارد؟
- ۸۰ یادگیری قواعد دستوری زبان دوم L2
- ۸۹ سه بخش اصلی دستور زبان
- ۸۹ تک واژه‌های دستوری
- ۹۲ ترتیب واژگانی و پردازش
- ۹۵ حروف تعریف
- ۱۰۵ موضوع ۵: افراد چگونه مهارت نوشتاری در زبان دوم رایاد می گیرند؟
- ۱۰۹ تلفظ
- ۱۱۰ سیستم نوشتاری
- ۱۱۲ مطابقت صدا/ حرف
- ۱۱۵ ساختار سیلاب
- ۱۱۷ رسم الخط
- ۱۱۸ فرآیند خواندن و نوشتن
- ۱۲۰ قواعد املائی
- ۱۲۵ علایم نگارشی
- ۱۳۳ موضوع ۶: نگرش و انگیزه چگونه به یادگیری زبان دوم کمک می کنند؟
- ۱۳۴ علاقه و خواست
- ۱۳۶ نگرش‌ها
- ۱۴۰ انگیزه
- ۱۵۲ جهت گیری فعلی و آتی
- ۱۵۴ چند نکته پایانی

- موضوع ۷: تحقیقات در زمینه یادگیری زبان دوم تا چه اندازه در آموزش زبان کار برد دارد؟ ۱۵۷
- آموزش و یادگیری ۱۵۸
- روش گرامر-ترجمه ۱۶۲
- روش شنیداری-گفتاری ۱۶۵
- روش ارتباطی ۱۷۱
- چند نکته پایانی ۱۷۸
- موضوع ۸: اهداف آموزش زبان چیست؟ ۱۸۰
- سلسله مراتب زبان ها ۱۸۲
- گروه های کاربرار زبان دوم ۱۸۳
- گویشگران بومی و کاربران زبان دوم ۱۹۵
- سخن آخر ۲۰۵
- واژه نامه ی موضوعات کلیدی ۲۰۷

چرا باید کسی علاقه مند به نحوه‌ی یادگیری و بکارگیری زبان دوم باشد؟ اگر در خانواده یا اجتماع چند زبانه بزرگ شده اید، اهمیت این موضوع را درک نمی‌کنید و برای شما جذابیت یادگیری زبان دوم همانند زبان اول است. اما اگر زبان دوم را در مدرسه یا دانشگاه یاد گرفته اید، بی شک در این راه با سختی‌ها و دشواری‌های غیر قابل حل مواجه شده اید و دسترسی به راه حلی سریع برای یادگیری بی دردسر زبان دوم حتما توجه شما را جلب خواهد کرد. در این کتاب، یادگیری و بکارگیری زبان دوم - غنای بخشی طبیعی از زندگی انسان محسوب می‌شود و نیاز به نگرش علمی دارد چرا که تا کنون در این زمینه اطلاعات کمی بدست ما رسیده و معمولا به خرد جمعی در رابطه با این موضوع بسنده کرده ایم. یادگیری زبان‌های دیگر قسمت بسیار مهمی از تحصیلات مدرن را تشکیل می‌دهد و در زندگی انسان در دنیایی که به سر بردن آن تنها با یک زبان بسیار دشوار است، جایگاهی اساسی دارد.

از دهه‌ی ۱۹۶۰، رشته‌ی پژوهش در یادگیری زبان دوم (SLA¹) همواره به تحقیق در مورد زبان‌های دوم، چه در محیط‌هایی که افراد در آن از زمان تولد در معرض زبان دوم هستند و چه در محیط‌هایی که آن‌ها زبان دوم را در مدرسه و دانشگاه می‌آموزند، پرداخته است. این رشته ابتدا با تمرکز روی برخی ابعاد دستور زبانی کار خود را آغاز کرد، اما بعد از مدتی حیطه کار خود را به زندگی احساسی کاربران زبان دوم، حرکات دست و بدن آنها و ارتباط پیچیده شان با گویشگران بومی و سایر کاربران زبان دوم (L2²) گسترش داد. همانند یادگیری زبان اول، تمامی این‌ها زندگی انسان درگیر فرآیند یادگیری زبان دوم است. اکنون رشته پژوهشی SLA، تقریباً در همه کشورها، نشریات، انجمن‌ها و همایش‌های مخصوص به خود دارد و آنچنان پیشرفت کرده است که به گرده‌های تحقیقاتی تخصصی در ابعاد خاصی از این رشته مانند تلفظ، چند زبانی و دستور زبان زبانی تقسیم شده است.

این کتاب با بررسی هشت موضوع، خوانندگان را با رشته پژوهشی SLA آشنا می‌کند. هر موضوع با بحثی مقدماتی شروع شده که نیاز به دانش قبلی از زبان نداشته و سپس آن موضوع با

¹ Second Language Acquisition

² Second Language

جزئیات بیشتری بحث و بررسی شده است. موضوعات بطور مستقل و بدون ارتباط با یک دیگر ارائه شده‌اند و بنابراین این امکان را برای خوانندگان فراهم می‌آورد که آن‌ها را به هر ترتیبی که می‌خواهند، مطالعه کنند. هر کدام از ما چهار بخش از این کتاب را نوشتیم و سپس نوشته‌های همدیگر را ویرایش کردیم بنابراین نسخه نهایی دارای تفاوت‌هایی در سبک نوشتاری است که باعث شنیده شدن لحن بیان شخصی هر کدام از ما می‌شود. از آنجایی که همواره از خوانندگان خواسته شده تا به موضوعات بر اساس تجارب خود فکر کنند، این کتاب تا حدودی به شکل تعاملی نوشته شده است. هدف کتاب حاضر معرفی جامع SLA نیست (زیرا کتابهای زیادی از قبل در این زمینه نوشته شده است) بلکه به دنبال بررسی این موضوع است که محققان SLA چگونه به هشت سوال رایج در مورد یادگیری زبان دوم پاسخ گفته‌اند.

بدون شک، موضوعات فراوانی برای بحث در زمینه یادگیری زبان دوم وجود دارد اما ما چگونه این هشت موضوع را انتخاب کرده ایم. در ابتدا به موضوعاتی فکر کردیم که همواره از ما پرسیده می‌شود؛ مانند بهترین سن برای یادگیری و چگونگی یادگیری لغات. سپس روی موضوعاتی که چندین سال در موردشان تحقیق کردیم، متمرکز شدیم زیرا می‌توانستیم از تجارب تحقیقاتی خود سخن بگوییم. نهایتاً، به جای بررسی موضوعات نظری و انتزاعی ترجیح دادیم موضوعاتی پردازیم که در برای همه افراد در هر جا اهمیت دارند. بنابراین انتخاب نهایی ما ترکیبی از محبوبیت، تخصص و ارتباط موضوعی بود.

با این اوصاف، چه چیزی در یادگیری و بکارگیری زبان دوم جالب توجه است؟ در اینجا ادعاهایی را که در هشت فصل آمده‌اند، ارائه شده است:

- زبان اول ۴۳/۵٪ از ساکنین تورنتو نه انگلیسی است و نه فرانسوی بلکه زبان رسمی کانادا است. این نشانگر افزایش چندزبانگی حتی در کشورهایی مانند کانادا است که رسماً دو زبانه به حساب می‌آیند. احتمالاً تعداد کاربران L2 در جهان بیشتر از تک زبانه‌ها است. موضوع اول کتاب حاضر "زبان‌های مختلف چگونه در ذهن به هم مرتبط می‌شوند؟" در مورد روابط پیچیده دو زبان در ذهن است.

• در پنج ماه ابتدایی سکونت در هلند، والدین عملکرد بهتری در یادگیری زبان دوم نسبت به کودکان داشتند. نظر رایج همواره این بوده است که هر چقدر سن شخص پایین تر باشد، یادگیری بهتر اتفاق می افتد اما تحقیقات نشان می دهد که این ادعا باید از هر لحاظ به خصوص نوع ارتباط یادگیرنده با گویشگران آن زبان، بررسی شود. موضوع دوم کتاب " آیا سن ایده آلی برای یادگیری زبان دوم وجود دارد؟" به بررسی تاثیر سن در یادگیری زبان دوم می پردازد و اینکه آیا این تاثیر مثبت است یا منفی.

• کسانی که با افراد خارجی صحبت می کنند از لغات بسیار رایج، نسبتاً بیشتر استفاده می کنند در حالیکه اصلاحات و واژگان عامیانه خیلی کمتر در صحبت های آنها دیده می شود. زبانی که ما در معرض آن قرار می گیریم، تاثیر بسزایی در یادگیری لغات دارد. بر حسب گویشگران و شرایط متفاوت، ممکن است ما با شکال مختلفی از زبان روبرو شویم. موضوع سوم کتاب "افراد چگونه واژگان زبان دوم را یاد می گیرند؟" به بررسی یادگیری واژگان زبان دوم که به نظر اکثر یادگیرندگان مهمترین بخش یادگیری زبان دوم است، می پردازد.

• بسیاری از یادگیرندگان سطح A2، جملات مبتدی را بر اساس دو قاعده می سازند: آن-ها یا فعل را بعد اسم قرار می دهند و یا اسم را به فعل. افراد قواعد دستوری زبان دوم را بر اساس زبان محیط و فرآیندهای ذهنی خودشان، می سازند و معمولاً بدون در نظر گرفتن زبان اولی که می دانند یا زبان دومی که در حال یادگیری هستند، از این قواعد ساده دستوری استفاده می کنند. موضوع چهارم کتاب "دستور زبان تا چه حد در یادگیری و بکارگیری زبان دوم اهمیت دارد؟" در ارتباط با این مساله است که افراد چگونه مهارت کنار هم قرار دادن جملات یا همان دستور زبان را یاد می گیرند.

• اینکه تصاویر تبلیغاتی از نوع قبل و بعد را چگونه تفسیر می کنید بستگی به جهتی دارد که با آن خواندن و نوشتن را آموخته اید، چپ به راست یا راست به چپ. روشی که با آن خواندن و نوشتن زبان اول را آموخته اید، نه تنها یادگیری زبان بلکه تعبیر شما از دنیای اطرافتان را نیز تحت تاثیر قرار می دهد. موضوع پنجم کتاب "افراد چگونه مهارت نوشتاری در زبان دوم را یاد می گیرند؟" در مورد یادگیری تکنیک های نگارش در زبان دوم است که در دنیای اینترنتی امروز بسیار با اهمیت است.

• هر چقدر بیشتر مایل به تلفیق با جامعه‌ای باشید که در آن زبان دوم بکار برده می‌شود، همانقدر زبان را بهتر خواهی آموخت. انگیزه، چه در داخل کلاس و چه در خارج از آن، از کلیدهای موفقیت در یادگیری زبان دوم محسوب می‌شود. موضوع ششم کتاب "نگرش و انگیزه چگونه به یادگیری زبان دوم کمک می‌کند؟" به توصیف نظرات مخالف در مورد تاثیرگذاری این ابعاد شخصی در یادگیری زبان دوم در دنیای چندزبانه امروز می‌پردازد.

• در تدریس مکالمات و تمرینات دستوری به روش زبان شنیداری-گفتاری نظرات روانشناسی رفتارگرایی، نظرات زیان‌شناسی ساختارگرایی آمریکایی ترکیب شده‌اند. تدریس زبان نتیجه فرضیات روانشناسی و زیان‌شناسی زمان خود است و به ندرت به تحقیقات SLA مربوط می‌شود. موضوع هفتم کتاب "تحقیقات در زمینه یادگیری زبان دوم تا چه اندازه در آموزش زبان کار برد دارد؟" نگاهی به ارتباط تحقیقات SLA با روش‌های تدریس زبان می‌اندازد و این مساله برای همه معلمان بسیار با اهمیت است.

• بسیاری از کارگران غیر اسپانیولی در رستوران‌های لندن از زبان اسپانیایی به عنوان زبان مشترک برای ارتباط با سایر کارکنان استفاده می‌کنند. زبان‌های دوم اشکال کاربردی تعاملات بین فرهنگی هستند به خصوص زبان انگلیسی که به عنوان زبان مشترک کاربرد جهانی دارد. موضوع هشتم کتاب "اهداف تدریس زبان چیست؟" به بحث کاربردهای مختلف زبان دوم توسط افراد می‌پردازد و این سوال اساسی را در حیطه آموزش مطرح می‌کند که چرا زبان دوم باید آموزش داده شود.

امیدواریم کتاب حاضر توجه خوانندگان را به سمت موضوعات مهم و جالب مورد نقش زبان دوم در ذهن و زندگی افراد در این جهان مدرن، سوق دهد. این موضوعات همواره در زندگی کاری ما مورد توجه بوده‌اند و هنوز هم برای ما جالب هستند.

ویویان کوک و دیوید سینگلتون